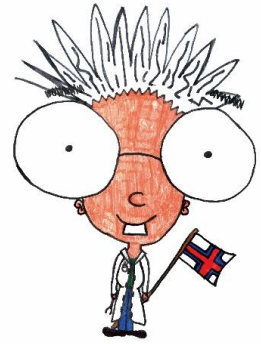

ÁRSINS VITANARFRÓÐU

KAPPING 2017

FLATMAÐKUR

Granskarar:

Annika M. Jóanesarson, Astrið N. Breckmann, Cecilie Meng, Guðrin D. Björk, Ronja K. Davidsen

INNGANGUR

Vit í 8.fl á skúlanum á argjahamri hava granska evni skaðadjór. Vit vóru koyrd í fimm bólkar, har allir fingi hvør sítt skaðadjór. Vit eru fimm gentur í okkara bólki og vit valdu flatmaðk. Vit valdu at skriva um flatmaðk, tí at tað hildu vit vera sera áhugavert.

Vit hava arbeitt við hesum hvønn fríggjadag í 5 vikur. Hesar vikurnar hava vit lært nógv um skaðadjór og flatmaðk. Allir bólkarir hava samlast hvønn fríggjamorgun, og havt felagsprát um hvat vit hava gjørt og ætlanina fyri tann dagin.

Lærarar:

Mariann Poulsen: Mariann.susanna.poulsen@skulin.fo

Sara Leonard Dybvad: Sara.leonard.dydvad@skulin.fo

Luttakarar:

Iðunn Janusaedóttir horn, Gudny Olsen, Dánjal Danielsen, Ria Danielsen, Hanus Danielsen, Silja Vang Toftegaard, Bjørg Sigtórsdóttir, Sára Skaalum, Gunnar Reynslág, Astrið N. Breckmann, Halla R. M. Á lofti, Mattias Lauritsen, Rannvá Lenvig, Annika M. Jóanesarson, Bertha Maria Nordendal, Maria Hvalsrátt, Inga L. Simonsen, Arina B. Nósloy, Raphael F. Benbakoura, Martin D. Heldarskarð, Ronja K. Davidsen, Ronnie K. Davidsen, Joenna F. Jóhannesen, Eyðun Tausen, Tórdís Lovisa H. Erlingsdóttir, Joy Hjaltalin, Àri Isfeld, Bjarti Danielsen, Cecilie Meng, Brynhild S. Meitil, Mariann R. Rasmussen, Sitri Petersen, Heini Jóhannesen, Hørður Joensen, Jónas Debes, Silas Í gong, Gurðin D. Bjørk, Hákun Dalgaard

Vit loyva, at frágreiðingin verður lögð á gransking.fo, og at tilfar úr henni kann verða nýtt til marknaðarføring

INNIHALD

1. Hetta undrast vit á?
2. Hví er tað so?
3. Legg eina ætlan
4. Savna upplýsingar
5. Hetta eru vit komin fram til
 - 5.1 Hypotesa 1 - hetta eru vit komin fram til
 - 5.2 Hypotesa 2 - hetta eru vit komin fram til
 - 5.3 Hypotesa 3 – hetta eru vit komin fram til
6. Sig øðrum frá
7. Fylgiskjøl

1. HETTA UNDRAST VIT Á

Hví er flatmaður eitt skaðadjór?

- Hvat er eitt skaðadjór?
- Hvussu kunnu vit útruða flatmaður?
- Kunnu teir liva av aðrari fœði enn reyðmaðurki?
- Gera flatmaðurkar nakað gott?
- Hvussu nógv hava flatmaður í havanum
- Hvussu nógv vita hvat flatmaðurkur er

2. HVÍ ER TAÐ SO?

Fyri at finna út av hví flatmaðkur er eitt skaðadjór, hava vit gjørt nakrar hypotesur, sum vit fara at kanna nærri, og víta um tær passa ella ikki.

1. Flatmaðkar eru skaðiligir
2. Flatmaðkar eta bara reyðmaðk
3. Tey næstu árin verða umleið 90% av reyðmaðkunum vekk

3. LEGG EINA ÆTLAN

Ætlan

Fyrsta dagin gjördu vit eitt hugarok um tað sum vit vildu skriva um, vit komu fram á nøgvar spurningar og hypotesur. Eisini leitadu vit eftir vitan um flatmøð á netinum.

Næsta dagin vit arbeiddu við Vitanafrøða fóru vit at tosa við ein serfrøðing innanfyri skaldar og annars skrivað meira, funnu meira spurningar og meira vitan.

tridja dagin gjördu vit eina ætlan fyri hvør skal gera hvat í bólkinum og hvussu vit skulu skriva inn í skjalid og hvat vit skulu skriva.

Fjórða dagin byrjadu vit at skriva inn í skjalid og gjördu eina spurnakanning um flatmøð og tryg úr bólkinum fóru vit at spyrja fólk spurningarnar.

fimta dagin gjördu vit skjalid liðugt og gjördu tað síðsta sum margibøti.

4. SAVNA UPPLÝSINGAR

Tá ætlanin er gjørd, mugu vit savna upplýsingarnar til hvørja hypotesu, og har hava vit funni vitan av netinum og tosa við ein serfrøðing

5. HETTA ERU VIT KOMIN FRAM TIL

Vit hava valt at svara hvørjari hypotesu og so hava vit talmerkt tær so at 5.1 hoyrur til hypotesu 1, 5.2 hoyrur til hypotesu 2 o.s.f

5.1. HETTA ERU VIT KOMIN FRAM TIL Í HYPOTESU 1

Hypotesa 1

Flatmaðkar eru skaðiligir

Vit komu fram til at flatmaðkar eta reyðmaðk, og tí eru teir skaðiligir. Reyðmaðkurin etur smáar algir, svampar, djór og bakteriur sum liva av plantum á jørðini. Hann finnur deyðar plantur og blandar tað við moldina, soleiðis at moldin fær betur góðsku og tí er reyðmakur sera týðningarmikil fyri jørðina.

5.2 HETTA ERU VIT KOMIN FRAM TIL Í HYPOTESU 2

Hypotesa 2

Flatmaðkar eta bert reyðmaðk

Vit funnu ikki nógva vitan um hetta men Leivur Janus Hansen serfrøðingur segði, at Ný Sælendski flatmaðkurin livir næstan bara av reyðmaðki.

5.3 HETTA ERU VIT KOMIN FRAM TIL Í HYPOTESU 3

Hypotesa 3

Tey næstu 50 árin verða umleið 90% av reyðmaðkinum burtur

Vit vita ikki við vissu um 90% av reymaðkinum verða burtur, men serfrøðingurin segði: “Vit kunnu rokna við, at har sum flatmaðkurin kom frá, var hann ein partur av eini væl virkandi vistskipan. Tað merkir, at djór og plantur saman hava tillagað seg til hvønn annan og tað umhvørvið sum tey eru í. Tá er ein góð javnvág, soleiðis at tað ikki verður ov nógv at nøkrum djórum. Tá tey so koma til eitt nýtt stað, fáa tey atgongd til góða føði og eingi onnur djór eta tey. Tá kann tað lætt blíva ov nógv av flatmaðkinum og tá kann hann gera skaða.

Tað verða færri og færri reyðmaðkar í Føroyum, men sum sagt so vita vit ikki við vissu um 90% av reyðmaðkinum verður burtur.

5.HETTA ERU VIT KOMIN FRAM TIL

Okkara høvðusurningur er hví flatmaðkur er eitt skaðadjór. Vit høvdu eisini nakrir undirspurningar og hetta eru vit komnar fram til.

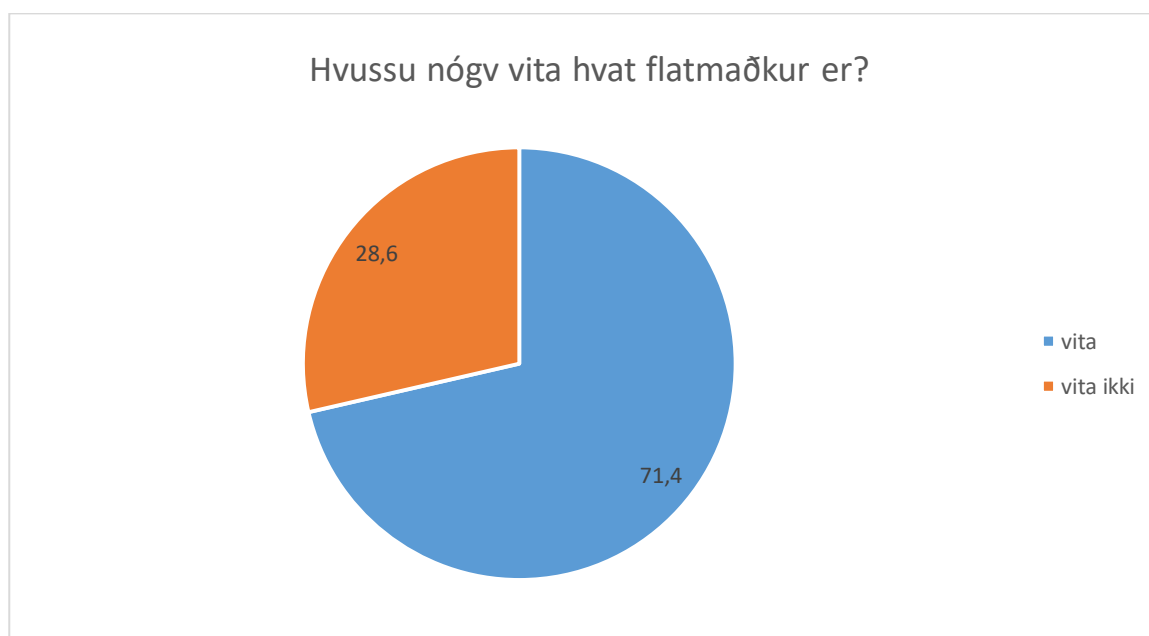
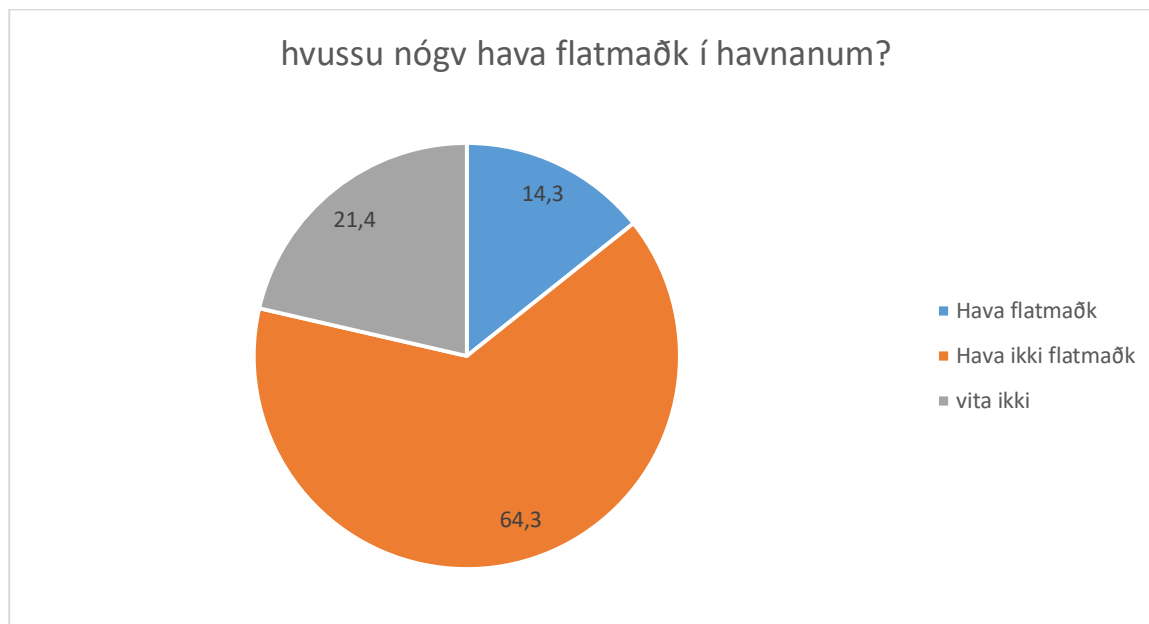
Skaðadjór eru púrusta vanlig djór, sum vit velja at kalla skaðadjór, tí tey gera skaða á okkurt hjá okkum. Til dømis skaða á matvørur, húsdjór ella okkum sjálvi. Í allarflestu førum er talan um djór, sum hava sín uppruna onkra aðrastaðni, enn har tey blíva roknaði sum skaðadjór.

Ný Sælenski flatmaðkurin livir næstan bara av reyðmaðki og vit skulu ikki rokna við at kunna útruðda Ný sælenska flatmaðkin. Tað eru fleiri onnur sløg av flatmaðkum í Føroyum. Tey sløgini eru partur av føroysku vistskipanunum og gera ongan skaða. Tað er einki eitur, sum bara rakar flatmaðk, og um vit finna okkurt sum drepur flatmaðk, so fer tað eisini at drepa allar hinar maðkarnar sum hoyra til í Føroysku náttúruni.

Øll djór sum eru ein natúrligur partur av eini vistskipan gera nakað gott. Summi eru føði fyri onnur og summi syrgja fyri at eta onnur, so tað ikki blívur for nógv til av onkrum. Á tann hátt verður tað altíð ein ávis javnvág í eini vistskipan og tað er gott. Trupulleikin er, tá eitt djóraslag kemur frá einari vistskipan og inn í eina aðra. Tí í hesi vistskipanini eru tað kanska eingi dýr sum kunnu eta hetta nýggja slagið. Og tey dýrini sum vóru í vistskipanini frammanundan kunnu kanska ikki verja seg ímóti nýggju hóttanini. Tað er tað sum er hent við flatmaðkinum. Í Ný Sælandi er flatmaðkurin ein partur av eini vistskipan, har hann etur okkurt dýr og onnur eta hann. Har er ein javnvág. Í føroyum eru ongi dýr sum eta Ný Sælenska flatmaðkin, og reyðmaðkarnir her eru góð føði hjá honum. Tí er ikki ein javnvág í.

- Hvussu nógv hava flatmaðk í havnanum?
- Hvussu nógv vita hvat flatmaðkur er?

Í hesum báðum spurningunum valdu vit at gera eina spurnarkanning og komu vit fram til:

FYLGISKJAL

Spurnarblað:

Veist tú hvat ein flatmaðkur er?

Ja Nei

Hava tit flatmaðkí havanum

Ja Nei